

Ambyerveld

Cultuurwaardenonderzoek

Deelrapport Archeologie

maart 2012 [concept]

Gemeente Maastricht

Colofon

Ambyerveld
Cultuurwaardenonderzoek
Deelrapport Archeologie

Auteurs: P.M.M. Hermans (Gemeente Maastricht)
P. van der Gaauw (Gemeente Maastricht)
N. van der Voet (Buro de Brug bv)

Datum: maart 2012

Versie: concept

Afbeelding omslag: uitsnede uit de Tranchotkaart (1803-1820) met het Ambyerveld en omstreken

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Werkwijze archeologisch bureauonderzoek	6
3	Gebiedsbeschrijving	8
4	Maastrichts Planologisch Erfgoedregime	13
5	Archeologische waarden	16
5.1	AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)	16
	Oude dorpskern van Amby ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16344)	16
	Oude dorpskern van Rothem (gemeente Meerssen) ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16776)	17
5.2	Historische relictten	19
	Kerk van de H. Walburgia & Kerkhof (Ambyerstraat-Noord 1; rijksmonumentnr. 28031)	19
	Woonhuis (Ambyerstraat-Noord 2; rijksmonumentnr. 28032)	20
	Hoeve Waterrijk (Ambyerstraat-Noord 167; rijksmonumentnr. 28040)	21
	"Tiendschuur" de Hagenhof (Hagenstraat 16-18; rijksmonumentnrs. 28041 & 28042)	23
	Huis Severen (Severenstraat 8; rijksmonumentnr. 28043)	24
	Hoeve Severen (Westrand 23A; rijksmonumentnr. 28044)	25
	Kruismolen & Landhuis Kruisdonk met bijgebouwen (Kruisdonk 66; rijksmonumentnrs. 506842-845)	26
	Ambyerstraat-Noord 74	27
	Woonhuis Longinastraat 133	29
5.3	Archeologisch kader en vindplaatsen	30
	Prehistorie	30
	Romeinse tijd	30
	Middeleeuwen	31
	Nieuwe Tijd	31
6	Literatuur	33
7	Lijst van afbeeldingen en foto's	36
Bijlage 1		37
	Catalogus van archeologische vindplaatsen	37

Bijlage 2	42
Archeologische waardenkaart	42

1 Inleiding

Dit deelrapport Archeologie is opgesteld ten behoeve van de implementatie van het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime (afgekort MPE) in het bestemmingsplan Ambyerveld. Het rapport heeft betrekking op het bodemarchief, en fungeert als motivering van de planologische bescherming van de archeologische zones zoals vermeld in het onderhavige bestemmingsplan. Het deelrapport Archeologie dient te worden geraadpleegd door een deskundige op het gebied van archeologie van de gemeente Maastricht bij beslissingen op stedenbouwkundig niveau, bij de behandeling van de omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen, aanleggen, en slopen, of het opheffen voor planologisch strijdig gebruik.

2 Werkwijze archeologisch bureauonderzoek

Dit deelrapport Archeologie behorende bij het bestemmingsplan Ambyerveld is tot stand gekomen met behulp van de nauwkeurige bestudering van bekende archeologische waarden binnen het plangebied, literatuurstudie, en de raadpleging van andere relevante informatiebronnen. Archeologische vindplaatsen zijn onderzocht aan de hand van twee databases:

1. Het Wetenschappelijk Onderzoekskader (WOK) voor het gemeentelijk gebied van Maastricht, opgesteld in het kader van het A2-project in 2008.¹ De in deze database opgenomen bekende archeologische waarden worden gevisualiseerd in en beheerd binnen het gemeentelijke Geografische Informatie Systeem: Flexiweb (applicatie van Bentley Benelux bv).
2. Het landelijke Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), waarin archeologische waarnemingen en monumenten (AMK-terreinen) zijn opgenomen.

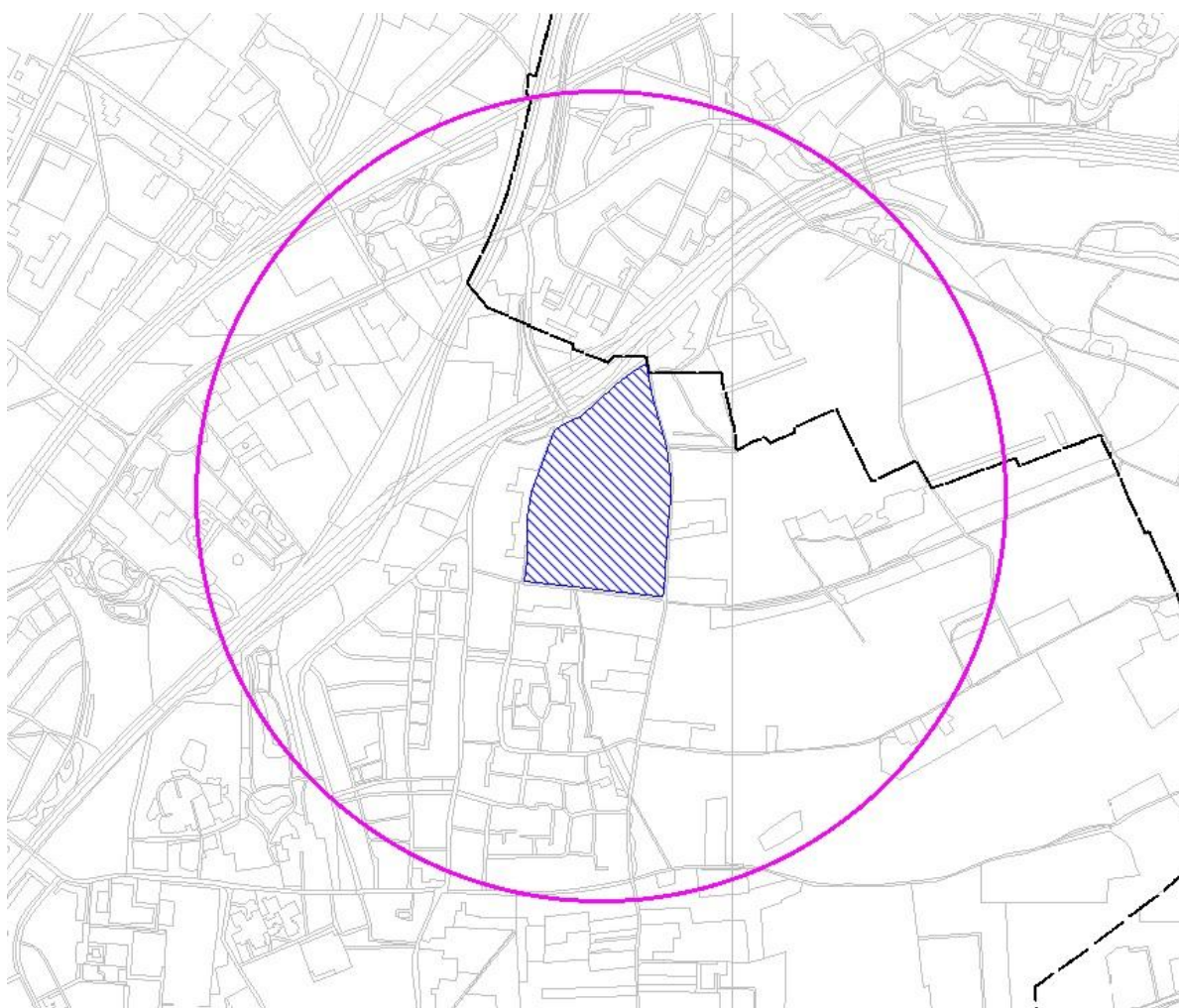
Beide databases verschaffen een compleet beeld van alle tot nu bekende archeologische waarden binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan. Tijdens de inventarisatie is de gemeentelijke database (Flexiweb) geactualiseerd en vergeleken met de landelijke database van Archis II. Waar nodig zijn correcties doorgevoerd, met name in het geval van foutieve coördinaten. Daarnaast zijn gegevens van alle geregistreerde archeologische opgravingen (begeleidingen, proefsleuven en definitieve opgravingen) verzameld. Tot slot is in aanvulling op beide databases ook de Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Limburg geraadpleegd.

Voor de reconstructie van de landschappelijke setting is gebruik gemaakt van de geomorfologische kaart (Berg 1989; Berg en Cate 1987) en bodemkaart (Steur en Heijink 1991; Vleeshouwer en Damoiseaux 1990) en de daarbij behorende toelichtingen. Tevens is achtergrondliteratuur geraadpleegd inzake de geologische en morfologische ontwikkeling van de Maasvallei, en de sedimentologische en bodemkundige geschiedenis van rivier- en lössafzettingen in het gebied.

¹ Quadflieg en Visser 2008.

Tenslotte is informatie verzameld over verstoringen van de bodem, die de gaafheid en conservering van archeologische resten in de ondergrond ernstig hebben aangetast. Hierbij zijn bodemsaneringsgegevens bij de gemeente geraadpleegd en zijn ontgrondingsgegevens bij de Provincie Limburg opgevraagd.

Omdat het plangebied relatief klein is en bestudering van alleen de cultuurhistorische waarden van dít gebied een eenzijdig beeld zou kunnen tonen, is het onderzoeksgebied uitgebreid (zie figuur 1). De maatregelen zoals gesteld in het bestemmingsplan gelden echter alleen voor het **plangebied**.

*Figuur 1: afbakening onderzoeksgebied (paarse cirkel, straal 1000m); het **plangebied** is gearceerd weergegeven.*

3 Gebiedsbeschrijving

Inleiding

Vanwege hun relevantie voor het archeologisch bodemarchief worden in het hiernavolgende een aantal landschappelijke kenmerken van het gebied van het bestemmingsplan Ambyerveld beschreven.

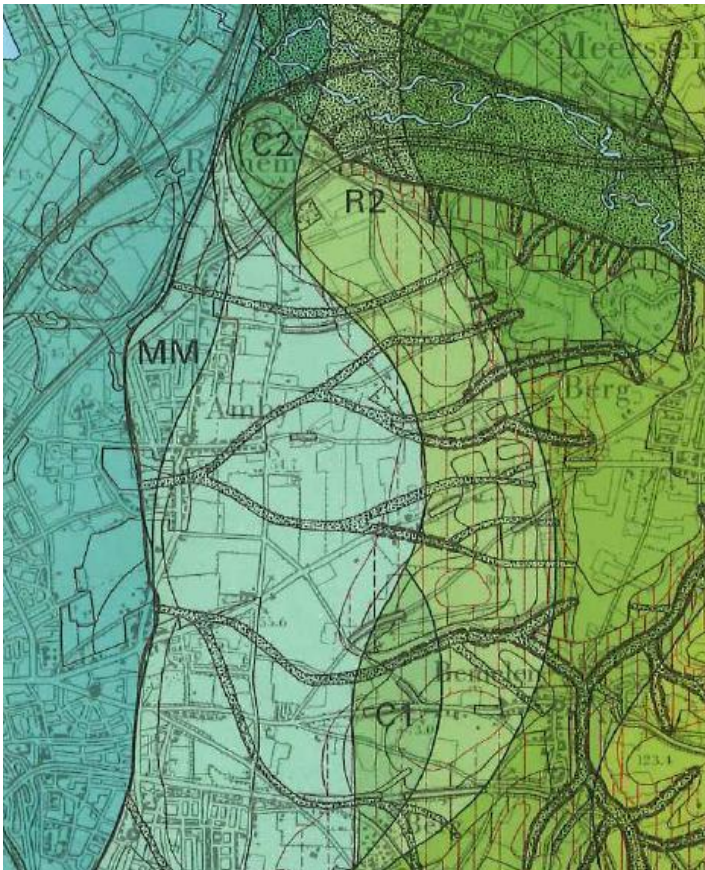
Het fysieke landschap geeft bruikbare indicaties over de bewoningsgeschiedenis, het archeologische potentieel (waar kunnen archeologische vindplaatsen verwacht worden) alsmede de mate van gaafheid en conservering van archeologische vindplaatsen. Daarom is in dit deelrapport Archeologie een karakterisering van de geologie, geomorfologie en de verschillende soorten bodems binnen het bestemmingsplan Ambyerveld opgenomen. In de volgende paragrafen wordt verduidelijkt hoe de ondergrond en het fysieke landschap zich ontwikkeld hebben binnen het plangebied.

Vanaf het begin van het Pleistoceen, circa 2,5 miljoen jaar geleden, staat Zuid-Limburg onder invloed van de rivier de Maas. Door tektonische opheffing van de aardkorst en insnijding door de Maas is er een breed en circa 200 m diep dal ontstaan. Het Pleistoceen wordt gekenmerkt door sterke wisselingen in het klimaat. Koude perioden (glacialen) en warme perioden (interglacialen) wisselden elkaar af. Tijdens de koude perioden werd veel sediment aangevoerd en was de afvoer onregelmatig over het jaar verdeeld, waardoor de Maas haar riviervlakte ophoogde en een vlechtend patroon aannam. Tijdens de warmere perioden sneed de Maas zich in doordat de vegetatie toenam, de afvoer regelmatig verdeeld werd (minder piekafvoeren) en doordat de sedimentaanvoer afnam. Zo ontstonden de rivierterrassen, waarvan er maar liefst 31 bekend zijn.

De fluviatiele sedimenten van de Maas bedekken vrijwel overal de oudere afzettingen uit het Krijt (kalksteen of "mergel") en Tertiair en behoren tot de Formatie van Beegden. De oudste vroeg-pleistocene Maasterrassen zijn ten oosten van Ubachsberg gelegen. In en rond het Ambyerveld zijn zowel terrasniveaus uit het Vroeg-, Midden- alsmede het Laat-Pleistoceen aanwezig. Het betreft de zogenaamde dalvlakteterrassen, die al dan niet een bedekking met löss hebben. Van hoog en oud naar laag en jong zijn dit:

1. Het niveau Sint Pietersberg 1 (1.030.000-955.000 jaar, met löss)
2. Het niveau Rothem 2 (Cromerien, 510.000-420.000 jaar, met löss)

3. Het niveau Caberg 2 (420.000-330.000 jaar, met löss)
4. Het niveau Eisden-Lanklaar (Saalien-II, 245.000-130.000 jaar, met löss)
5. Het niveau Mechelen aan de Maas (Weichselien, 115.000 jaar -15.700 jaar, met löss)
6. Het niveau Geistingen (Bølling-Late Dryas, 15.700 jaar-11.755 jaar, zonder löss).

Figuur 2: uitsnede van Geomorfologische kaart van Nederland met Maasterrassen (bron: Berg 1989). MM = Terras van Mechelen aan de Maas; C2 = Terras van Caberg 2; R2 = Terras van Rothem 2 ; C1 = Terras van Caberg 1.

Volgens de Geomorfologische kaart van Nederland ligt het plangebied binnen het terras van Eisden-Lanklaar. Dit terras dateert uit de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Gedurende het Saalien zette de Maas grof sediment af in een brede vlechtende riviervlakte, die bestond uit vele geulen en grindbanken. De top van het grind van dit terras ligt hier op een hoogte van circa 52 m + NAP. Doordat het klimaat verbeterde gedurende het Eemien (130.000-115.000 jaar) sneed de Maas zich in deze afzettingen in en vormde op een lager niveau een riviervlakte. Door deze insnijding ontstond er een terrasrand tussen het dan gevormde Terras van Eisden-Lanklaar en de nieuw gevormde dalvlakte (het huidige terras van

Mechelen aan de Maas). Het terras kwam zodoende buiten het bereik van de Maas te liggen.

Tijdens de ijstijden van het Pleistoceen had de wind door de koude en droge vegetatieloze omstandigheden vrij spel en trad er over grote oppervlakten sedimentatie op van löss. Löss bestaat uit zwak zandige leem met een hoog gehalte aan kwartsrijk silt (korrelgrootte 2 tot 63 μm). Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien, is het terras van Eisden-Lanklaar afgedekt met een pakket löss van maximaal 5 tot 6 meter dik. De löss is waarschijnlijk afkomstig van afzettingen uit het Noordzebekken. Dit zou betekenen dat de löss met overwegend noordwestelijke winden is aangevoerd. Dit komt overeen met het feit dat de löss naar het noorden toe steeds zandiger wordt. Het grovere zand is tenslotte zwaarder dan de fijnere löss en wordt daarom dichterbij het originele brongebied afgezet.

In het pakket löss zijn mogelijk twee fases te onderscheiden, aangezien er gedurende het Weichselien twee perioden zijn geweest waarin op grote schaal löss is afgezet. De twee perioden van lössafzetting in het Weichselien worden gescheiden door de zogenaamde Nagelbeek Horizont, die zich vermoedelijk rond 21.000 jaar BP heeft ontwikkeld. Deze horizont weerspiegelt een zeer koude periode, die wordt gekenmerkt door de ontwikkeling van permafrost, gevolgd door een plotselinge warme periode, waarbij sterke ontdooiing van de permafrost is opgetreden. In het oude bodemoppervlak worden daarom zgn. cryoturbate structuren aangetroffen. Vanwege het ontbreken van vegetatie is er nauwelijks een bodem gevormd, zodat dit oude oppervlak in boringen meestal niet te herkennen is.

In het bovenste lösspakket kunnen binnen de löss twee zogenaamde tephra lagen aangetroffen worden, die gedurende vulkaanuitbarstingen in de Eifel zijn afgezet. Het betreft respectievelijk een laag als gevolg van de Eltville uitbarsting (tussen 22.000 – 21.000 jaar BP) en de Laacher See uitbarsting (ca. 11.000 jaar BP). Deze aslagen vertegenwoordigen een tijdsgrens in de löss. Het aantreffen van een laag met tephra van de Laacher See uitbarsting kan een indicatie geven voor de diepteligging van het oppervlak uit het Laat-Paleolithicum. Mogelijk zijn onder deze laag sporen van bodemvorming waar te nemen vanwege het relatief milde klimaat (het Allerød Interstadiaal) voorafgaand aan de Laacher See uitbarsting.

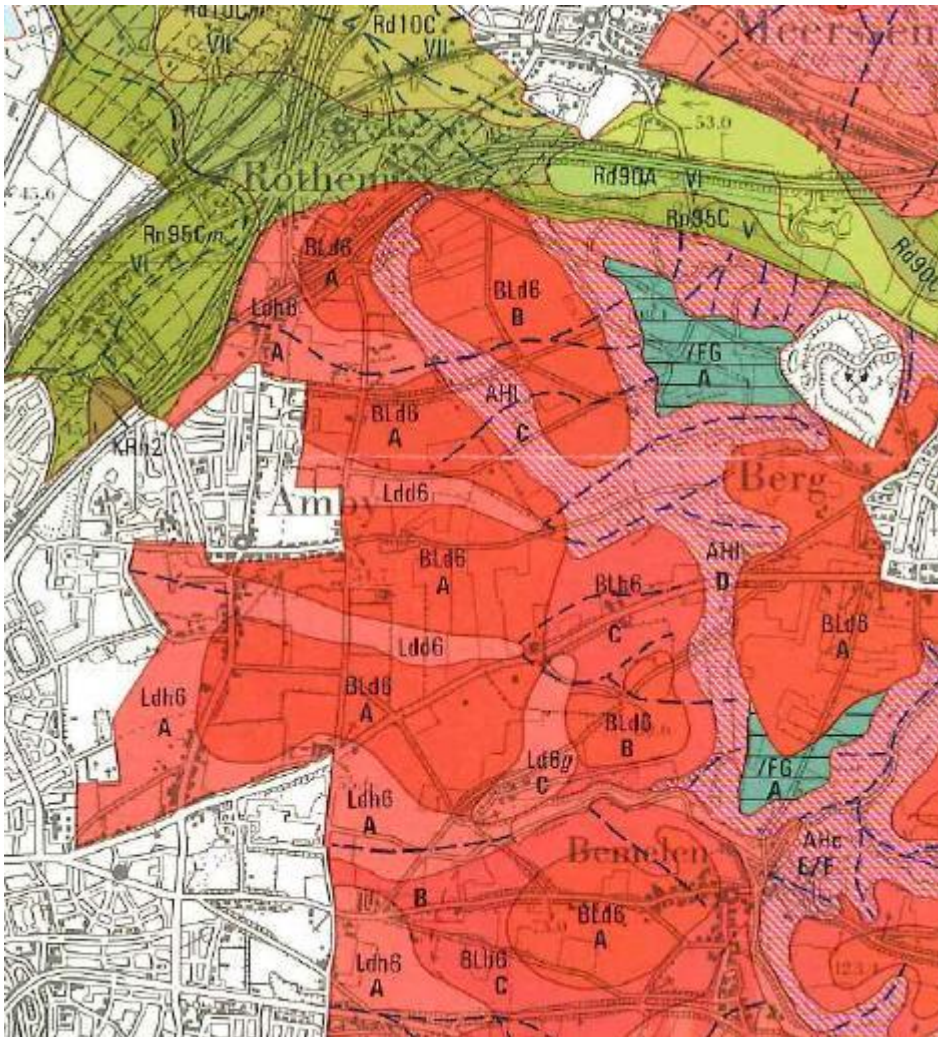
De overgang van het Weichselien naar het huidige Holoceen (vanaf 11.755 geleden) wordt gekenmerkt door een abrupte overgang naar een warmer en vochtiger wordend klimaat. Hierdoor kon de vegetatie toenemen en werd de löss 'vastgelegd'. Toen de mens het gebied

echter begon te ontginnen en de vegetatie verwijderde, werd de löss weer mobiel. Omdat löss erg erosiegevoelig is, spoelt op hellingen tijdens regenval de löss erg gemakkelijk weg (bij hellingspercentages van >2%) en wordt vervolgens op de hellingen en vooral aan de voet van de hellingen weer afgezet als colluvium. Lokaal kan dit pakket colluvium meters dik worden. Vooral vlakbij de terrasranden is een dik pakket colluvium te verwachten. Door de aanwezigheid van colluvium is het mogelijk dat verschillen in reliëf minder duidelijk of zelfs niet meer te herkennen zijn. Het colluvium is te herkennen als een zandiger en bruiner pakket sediment, waarin fijne grindjes worden aangetroffen en waarin geen duidelijke bodem is gevormd.

Het bestemmingsplangebied is gelegen in een relatief vlak, licht hellend landschap. Het maaiveld ligt op een hoogte van 50 tot 55 m +NAP. De terrasrand met het hoger gelegen terrassen van Caberg-2 en Rothem-2 bevindt zich op een afstand van 50-200 m ten oosten van het plangebied. Deze terrasrand is goed zichtbaar in het veld. De terrasrand naar het lager gelegen en jongere terras van Mechelen aan de Maas vormt ongeveer de westelijke begrenzing van het plangebied. Deze terrasrand is mede door de bebouwing veel minder duidelijk te herkennen, maar het terrein helt wel in westelijke richting af.

De bodemkaart geeft aan dat in het plangebied vooral colluvium (verspoelde löss) aanwezig is dat bestaat uit siltige leem (code Ldh6), alleen in het noordoostelijke deel van het plangebied zouden radebrikgronden (een niet-geërodeerde lössbodem met een kleinspoelings- of Bt-horizont) aanwezig zijn (code BLd6). Tijdens bodemonderzoek is echter geen radebrikgrond of löss in onverspoelde vorm waargenomen. De bodem bestaat in het gehele plangebied uit colluvium. Het pakket colluvium is in het westelijke deel erg dun maar aan de oostzijde nog ruim 3,50 meter dik. Vanwege het ontbreken van löss in situ en de aanwezige helling is het niet zeker of het plangebied daadwerkelijk tot het terras van Eidsden-Lanklaar gerekend moet worden.

Wanneer de afzetting van het colluvium is begonnen, is niet duidelijk. Mogelijk dat er al in het Weichselien (weinig begroeiing) erosie is opgetreden op de hoger gelegen hellingen direct ten oosten van het plangebied waardoor colluvium in het plangebied is afgezet. Door toenemende vegetatie in het Holoceen (het werd warmer) werd de bodem vastgelegd en trad er geen tot weinig erosie op. Door de ontginning van het gebied vanaf het Neolithicum tot heden kan er in meerdere perioden (b.v. Romeinse tijd en Middeleeuwen) erosie zijn opgetreden, waardoor er opnieuw colluvium kon worden afgezet.

Figuur 3: uitsnede van de Bodemkaart van Nederland (bron: Damoiseaux et al. 1990).

4 Maastrichts Planologisch Erfgoedregime

Het gemeentelijke beleid voor het culturele erfgoed is recentelijk vastgelegd in het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime, waarin de kaders worden geboden voor het huidige en toekomstige archeologie- en monumentenbeleid van Maastricht. Het uitgangspunt voor het archeologiebeleid is de toepassing van kwantitatieve normen voor behoud 'in situ' en 'ex situ'.

Binnen het vigerende gemeentelijk beleid ten aanzien van archeologische waarden wordt een indeling in drie zones gehanteerd en gerelateerd hieraan verschillende kwantitatieve ondergrenzen voor behoud *in situ* (conform het Verdrag van Valletta (Malta) en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz)) en de verplichting voor verkennend, karterend, waarderend en/of preventief archeologisch onderzoek in de vorm van definitieve opgravingen. Specifiek zijn deze kwantitatieve ondergrenzen: (1) zone A – zogenaamde 'zero-tolerance-zone'; (2) zone B – geen archeologisch onderzoek bij ingrepen kleiner dan 250 m²; (3) zone C – geen onderzoek bij ingrepen kleiner dan 2.500 m². Onderzoek naar de Maastrichtse situatie wijst uit dat de toepassing van dergelijke kwantitatieve ondergrenzen voor archeologische verplichtingen ertoe leidt dat slechts 10% van het totaal aantal vergunningen onderzoeksplichtig is en dat dan toch 85% van het te verstoren oppervlak onderzocht wordt. Dit toont aan dat het vigerende gemeentelijke beleid ten aanzien van archeologische waarden weloverwogen tot stand is gekomen, waarbij rekening is gehouden met zowel het wetenschappelijk belang, de maatschappelijke acceptatie als bestuurlijke verantwoordelijkheden in het kader van de omgang met archeologische waarden. Op het bestemmingsplan Ambyerveld zijn de regels van de zones A en C van toepassing.

Zone A:

Binnen zone A is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld. Binnen deze 'zero-tolerance-zone' zijn alle bodemingrepen onderzoeksplicht. De enig toegestane uitzondering betreft zones binnen het plangebied, waarvoor is vastgesteld dat de

archeologisch waardevolle ondergrond volledig is verstoord bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan. Zone A is gelegen binnen een diameter van 50 meter rondom archeologische vindplaatsen, AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' en historische relictten.

Zone C:

Binnen zone C is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter dan 2.500 m². Zone C betreft gebieden die buiten een straal van 50 meter rond archeologische vindplaatsen vallen, en buiten AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' alsmede historische dorpskernen en historische relictten.

Voor het gebied ★ (zie fig. 4) met zone A gelden de regels als hierboven beschreven. Echter archeologisch onderzoek dat in dit gebied zal plaatsvinden, zal door de gemeente Maastricht gebeuren. De kosten voor dit onderzoek zullen door de gemeente Maastricht gedragen worden.

De overige gebieden met zone A zijn reeds preventief onderzocht.² Bij deze gebieden hoeft geen aanvullend archeologisch onderzoek plaats te vinden. Indien echter bij werkzaamheden archeologische resten en/of vondsten worden aangetroffen, waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze van wetenschappelijk belang kunnen zijn, dienen deze vondsten volgens artikel 53 en 54 van de Monumentenwet terstond gemeld te worden. Dit dient te gebeuren bij de gemeente Maastricht, dhr. G. Soeters (tel. 043 350 4578).

² Mark, R. van der & E. Schorn, 2008. *MAASTRICHT, AMBYERVELD. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*. BAAC rapport A-07.0030.

Figuur 4: Archeologisch onderzoek in gebied ★ zal gebeuren door de gemeente Maastricht. Op de overige gebieden met zone A hoeft geen aanvullend archeologisch onderzoek plaats te vinden.

Aan het einde van dit deelrapport Archeologie is een catalogus toegevoegd van alle bekende archeologische vindplaatsen binnen het plangebied zoals die bekend zijn bij de gemeente Maastricht (taakgroep Cultureel Erfgoed) en in de landelijke database Archis II bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan.

5 Archeologische waarden

5.1 AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)

De Archeologische Monumentenkaart (AMK) is een gedigitaliseerd bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen. De AMK is door het Rijk opgesteld, in samenwerking met de Provincie Limburg. AMK-terreinen zijn gewaardeerde archeologische vindplaatsen. De terreinen op de AMK zijn slechts gedeeltelijk wettelijk beschermd. De wettelijke bescherming is gebaseerd op de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) met bijbehorend vergunningstelsel. In het gebied van het bestemmingsplan Ambyerveld bevinden zich géén AMK-terreinen met een wettelijke bescherming. Er zijn twee AMK terreinen in de directe omgeving van het plangebied.

Oude dorpskern van Amby ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16344)

De AMK bestempelt historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde, omdat op de desbetreffende locaties de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19de eeuwse en vroeg 20ste eeuwse kaarten. Binnen deze begrenzingen kunnen in de bodem resten van vroegmoderne, laatmiddeleeuwse en zelfs oudere bewoning worden aangetroffen, hoewel deze niet perse op dezelfde plek als de huidige oude dorpskern gelegen hoeven te zijn.

De oude dorpskern van Amby, AMK-terrein 16344, is bestempeld als een terrein van hoge archeologische waarde. Amby is sinds de Late Bronstijd en IJzertijd vrijwel constant bewoond geweest. Dit blijkt uit meerdere archeologische bodemvondsten in het gebied. De naam Amby – ook wel Ambe, Ambeia of Ambey genoemd – is van Keltische of Romeinse oorsprong en betekent 'omheinen'.

Amby werd vanaf de middeleeuwen al via een weg verbonden met de dorpskernen van Rothem, Scharn, Heer en Gronsveld. Deze noordzuid-lopende weg werd tussen 900 en 1000 aangelegd op de grens van het midden- en laagterras van de rechter Maasoever. De vroegste schriftelijke vermelding van Amby dateert uit 1145 en betreft een akte waarin Paus Eugenius III enkele bezittingen van de abdij van Reims, die deze sinds 968 bezat,

bevestigde. Onder deze bezittingen bevond zich ook de Walburga-kapel te Amby, die in de 19de eeuw vervangen werd door de huidige Walburga-kerk. In 1258-1259 volgt een vermelding van een ridder Adam van Ambeie en Gerardus van Ambei.

Aan het einde van de 15de eeuw werd de kapel geconsacreerd en gewijd aan Sint Walburga. In 1611 wordt Amby, dat eerst deel uitmaakte van de parochie Meerssen, een zelfstandige parochie. Een aantal decennia later, in 1632, speelde Amby een belangrijke rol bij de belegering van Maastricht door Frederik Hendrik. Bij Amby het kamp van Johan Maurits, die zijn intrek in kasteel Ravenhof had genomen. Er volgde een slag waarbij de nederzetting grotendeels werd verwoest. In 1917 is ten zuiden van de Heukelstraat een massagraf met de resten van ongeveer 140 soldaten aangetroffen. Dit massagraf houdt vermoedelijk verband met de zojuist genoemde slag.

Rond de laatste kwart van de 17de eeuw had Amby veel te lijden van de Franse troepen die Maastricht eerst blokkeerden en later belegerden. Het Franse leger sloeg in 1672 zijn kamp op tussen Amby en Scharn en vanaf kasteel Ravenhof wierp men twee geschutsbatterijen op. De Fransen trokken even weg, maar keerden in 1673 terug. Zij legden een circumvallatielinie aan, die onder andere over kasteel de Ravenhof en Severen liep.

Vanaf 1748 werd Maastricht opnieuw belegerd door de Fransen, met als gevolg dat achtereenvolgens het Oostenrijkse leger, het Staatse leger en het Franse leger hun kamp in Amby opsloegen. Hierdoor werd wederom een aanslag gedaan op de bewoners, hun vee en gewassen.

Nadat de Fransen Nederland in 1794 bezet hadden, ontving Amby in 1800 zelfbestuur met een burgemeester, een of meerdere schepenen en een gemeenteraad.

In de eerste helft van de 19de eeuw maakte Amby een bevolkingsgroei door. Hierdoor ontstond de noodzaak voor een nieuwe kerk en werd de huidige Walburga-kerk ontworpen en gebouwd.

In de hierop volgende jaren vonden nog verschillende ontwikkelingen in Amby plaats. Uiteindelijk werd de nederzetting volledig geannexeerd door de gemeente Maastricht, waarbij ook de plaatsnamen werden gewijzigd.

Oude dorpskern van Rothem (gemeente Meerssen) ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16776)

De AMK bestempelt historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde, omdat op de desbetreffende locaties de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19^{de}

eeuwse en vroeg 20ste eeuwse kaarten. Binnen deze begrenzingen kunnen in de bodem resten van vroegmoderne, laatmiddeleeuwse en zelfs oudere bewoning worden aangetroffen, hoewel deze niet perse op dezelfde plek als de huidige oude dorpskern gelegen hoeven te zijn.

De oude dorpskern van Rothem – gelegen in de gemeente Meerssen – is bestempeld als een terrein van hoge archeologische waarde (AMK-terrein 16776). In de eerste vermelding van deze nederzetting uit het jaar 1382 wordt de plaats met Roetheym aangeduid. Deze naam is een samenstelling van *rode* (ontginning) en *heem* (woonplaats). Rothem is gelegen langs de vermoedelijk middeleeuwse weg van Maastricht naar Meerssen. De nederzetting heeft een vroegmiddeleeuwse oorsprong. Dit blijkt onder andere uit het *heem*-suffix, wat doorgaans onderdeel uitmaakt van plaatsnamen die al rond 700 geattesteerd zijn. Ook is in de buurt van Rothem een merovingisch grafveld gevonden. Dit gebeurde tijdens enkele opgravingscampagnes in 1942. Men trof daarbij, achter de Holstraat, op een grindrijke helling in het “Krekelveldje”, in totaal 38 vroegmiddeleeuwse graven aan.

Ook uit de Middeleeuwen, stamt de zogenaamde Oliemolen aan de oostkant van Rothem. De exacte datering is niet bekend, maar de molen is in elk geval ouder dan 1551, het jaar waarin de molen voor het eerst schriftelijk vermeld werd. In het molencomplex werden aanvankelijk oliehoudende zaden, bijvoorbeeld dat van de knolraap, geperst. Vanaf ongeveer 1830 is de oliemolen dienst gaan doen als olie- en graanmolen en vanaf circa 1850 werd alleen nog maar graan gemalen.

De huidige opbouw van de molen stamt uit de 18de eeuw. Na 1944 werd de molen, na ernstige brandbeschadiging in de Tweede Wereldoorlog te hebben opgelopen, gerestaureerd en tot woonhuis omgebouwd.

5.2 Historische relictten

Historische relictten zijn objecten en structuren van vóór 1830 en hun omgeving, zoals kastelen, historische landhuizen, molens, hoeves en kloosters, waarvan op basis van oude kaarten wordt verwacht dat de bodem waardevolle informatie kan herbergen over het nog aanwezige gebouwde monument en/of oudere voorgangers en andere archeologische resten. In deze paragraaf volgt een korte omschrijving van historische relictten, die op basis van de lijst van Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten zijn geselecteerd. Op de locatie van historische relictten gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A in het onderhavige bestemmingsplan. [van onderzoeksgebied alleen gemeente Maastricht meegenomen]

Rijksmonumenten:

Kerk van de H. Walburgia & Kerkhof (Ambyerstraat-Noord 1; rijksmonumentnr. 28031)

Op de locatie Ambyerstraat-Noord 1 ligt de Rooms-katholieke parochiekerk van de Heilige Walburga, alsmede een kerkhof. Dit monument (rijksmonumentnummer 28031) is in 1866 ontworpen door architect C. Weber uit Roermond en gebouwd in neogotische stijl. Op dezelfde locatie, ten zuidwesten van de huidige kerk, bevond zich in de 10de eeuw een voorganger: een gebedshuis gewijd aan de heilige Walburga.

Deze Walburgakapel werd in 1145 vermeld in een lijst van goederen van de Proostdij te Meersen. De capella was klein van stuk, met een torentje op het dak van de westgevel en een oostelijk georiënteerd priesterkoor. Opgravingen rond 1930 hebben uitgewezen dat de kapel was opgebouwd uit Romeins materiaal. Later kwam men erachter dat dit materiaal afkomstig was uit het landhuis op de Heukel. De kapel werd vanuit Meersen bediend door rectores, zoals Wilhelmus in die Porte in 1387. Vanaf 1559 maakte Amby onderdeel uit van het bisdom Roermond en vanaf 1609 werd de nederzetting een zelfstandige parochie, met Johannes Ditemus als eerste pastoor.

De kapel werd in 1866 afgebroken, om vervangen te worden door de grotere (huidige) kerk. Bij deze afbraak trof men in het hoofdaltaar een loden kisten uit 1498 aan, met daarin relikwieën. Het kistje was eerst ook ingemetseld terug te vinden in het hoofdaltaar van de huidige Walburga-kerk, maar bij verbouwingen in 1927 aan het priesterkoor en de

kruisbeuken kwam het vrij te liggen. Op het voorwerp staat het jaartal 1498 uitgesneden, alsook de namen van een aantal personen, waaronder paus Alexander VI (1492-1503) en de Luikse bisschop Johannes de Horn.

De huidige Walburga-kerk is een westelijk georiënteerde driebeukige kruiskerk met apsis, sacristie en een toren. Het dwarschip, de sacristie en de apsis zijn in 1927 gebouwd naar ontwerp van Casper en Jos Franssen uit Roermond. Verder heeft de Walburga-kerk een grafkelder. Hierin staan enkele zerken die tot Rijksmonument zijn benoemd.

De kerk heeft zijn huidige vorm te danken aan een verbouwing van de zijbeuken in 1957. Vanaf 1975 werd het interieur van de kerk opgeknapt door het plaatsen van een nieuwe pijpporgel en gebrandschilderde ramen. Twintig jaar later werden de kerk en toren onderworpen aan een grondige restauratie

Figuur 5: Kerk van de Heilige Walburga

Woonhuis (Ambyerstraat-Noord 2; rijksmonumentnr. 28032)

Rijksmonumentnummer 28032 is gelegen in de Ambyerstraat-Noord 2 en betreft een wit woonhuis.

De rooilijn van het huis volgt het tracé van de weg. De hoekwoning heeft een ingang en vensters van Naamse steen. Ook heeft het een overstekend dak. In de voorgevel bevinden zich drie raamassen. Allereerst links de entree met bovenlicht en verticale roedeverdeling. Rechts daarvan zitten twee tweeruits ramen met bovenlicht en luiken. Een verdieping daarboven treft men nog ramen die half in een dakkapel eindigen. De zuidelijke zijgevel is blind en loopt over in de zijmuur van een aanbouw. Deze aanbouw, aan de Longinastraat gelegen, is gemetseld in baksteen. De rechtermuur is geheel wit gekleurd en rond de gevelopeningen bevinden zich brede natuurstenen lijsten. De gevel is opgetrokken in mergelblokken.

Figuur 6: woonhuis Ambyerstraat-Noord 2

Hoeve Waterrijk (Ambyerstraat-Noord 167; rijksmonumentnr. 28040)

Hoeve Waterrijk, rijksmonumentnummer 28040, is een Herenhuis in de Amybyerstraat-Noord 167. De hoeve is in verschillende periodes tot stand gekomen. Het herenhuis dateert uit 1737, maar heeft daarnaast een laat 18de eeuwse middenvleugel en een schuur uit 1832.

De term Hoeve Waterrij(c)k verwijst naar een waterreservoir van ruim 100 bij 50 m achter de hoeve. De hierin gelegen eilandjes deden dienst als boomkwekerij.

De gebouwen zijn gelegen aan een binnenplaats met een opening richting de straatkant.

Deze is bereikbaar via een hek met hoekposten.

Het genoemde Herenhuis heeft segmentboogvensters. De middenvleugel van het huis heeft een neo-classicistische voorgevel met poorten, oculi (uilengaten) en rondboogvensters.

Eveneens is er een met fronton bekroonde poorttravee. Daarboven zit een rondboogvenster tussen hoeklisenen. De grote schuur, rechts van het Herenhuis, is verbonden met de middenvleugel en heeft aan de straatzijde een grote poort onder ellipsboog. In deze ellipsboog bevindt zich een sluitsteen met haar jaartal 1832, waarschijnlijk verwijzend naar een verbouwing. De schuur is naar rechts toe verbreed. De kopgevel heeft oculi in de top, een klein vierkant raampje links van de poort en segmentboogvensters schuin boven elkaar, naast de poort.

Het gebouw heeft een rijke geschiedenis die samenhangt met het Amby-geslacht; een familie Graven die tevens de herenhoeve Gravenhof in zijn bezit had.

Figuur 7:hoeve Waterrijck

“Tiendschuur” de Hagenhof (Hagenstraat 16-18; rijksmonumentnrs. 28041 & 28042)

De Hagenhof, ook wel Tiendschuur genoemd, is een complex dat tot het eind van de 18de eeuw als tiendschuur van het kapittel van Sint Servaas gediend heeft. De hof is een belangrijk voorbeeld van een cijnshoeve van dit kapittel. Dit rijksmonument, nummers 28041 en 28042, is gelegen in de Hagenstraat 16-18. De Hagenhof bestaat uit een aantal gebouwen, die in verschillende periodes zijn gebouwd en die rond een grote binnenplaats zijn gegroepeerd. Het herenhuis, in het oostelijke deel van het complex, dateert uit het begin van de 18de eeuw. De voorgevel van het huis heeft twee raamassen van elk drie rechte ramen. Het lange volume, dat evenwijdig aan de Hagenstraat loopt, heeft slechts twee grote rechte vensters. Ten westen hiervan staat een poortgebouw, met een hoge poort onder rondboog. Langs de Achter de Hoven staan drie schuren, die in de loop van de 18de eeuw zijn gebouwd. De achterste schuur is het laatst bijgebouwd en dateert uit 1769. De meeste kopgevels van het complex hebben vlechtwerk en oculi (uilengaten) in de top. De ramen zijn recht of hebben een segmentboog.

In een schoorsteen van de Hagenhof zijn 12de eeuwse tegels ontdekt. Deze zijn afkomstig van de voorganger van de Hagenhof, die even ten oosten van het complex gelegen was. Ook andere materialen van de voorganger zijn in het interieur hergebruikt.

Gedurende een restauratie in de jaren '80 zijn beide voorste schuren verbouwd tot woonhuis met vensters.

Figuur 8: "Tiendschuur" de Hagenhof

Huis Severen (Severenstraat 8; rijksmonumentnr. 28043)

Rijksmonument 28043 is gelegen op locatie Severenstraat 8. Dit monument, Huis Severen, is een grotendeels omgracht herenhuis met een wolfdak en een gebeeldhouwde ingangsomlijsting uit 1742. Het huis bezit een rijk interieur, uitgevoerd in de Régence-stijl. Huis Severen is classicistisch van aard en bevat een barokke ornamentiek. Het maakt, tezamen met een 17de eeuwse pachthoeve (Westrand 23A), onderdeel uit van één complex. De naam van deze buitenplaats, gelegen op een eeuwenoud landgoed, is waarschijnlijk afkomstig van de familie Van 't Zievel. Deze familie bezat in 1384 al aanzienlijke goederen in Limmel. Het huidige Huis Severen werd in 1742 door de familie Van Slijpe gebouwd.

Vanaf 1879 kreeg het huis een flinke opknapbeurt van de latere eigenaar Stevens. Hierbij werden de entreepartij, het grote terras, de aanbouwen aan weerszijden van het huis, de brug en de tuin aangepakt. De entree werd in die periode overdekt door een portiek. Deze was voorzien van een sierbalustrade, rustend op twee gekoppelde zuilen. Na 1912 richtten de Zusters van Barmhartigheid een kindertehuis voor meisjes op het terrein op. De huidige eigenaar van het complex, een woningstichting, heeft vanaf 1986 veel nieuwbouw op het terrein gerealiseerd.

Figuur 9:huis Severen

Hoeve Severen (Westrand 23A; rijksmonumentnr. 28044)

Rijksmonument 28044 betreft Hoeve Severen, gelegen op Westrand 23A. De hoeve bevindt zich op het gelijknamige landgoed Severen, waar ook Huis Severen toe behoort.

De entree van de hoeve is bereikbaar middels een landweg vanaf de Westrand, welke tot de 18de eeuw oorspronkelijk onderdeel van de oprijlaan van het kasteel uitmaakte.

De hoeve heeft vier vleugels die rondom een vierkante binnenplaats liggen. In het oostelijke deel van de binnenplaats bevindt zich het woongedeelte van de hoeve. De schuren en stallen liggen zowel rechts, als aan de achterzijde hiervan.

Hoeve Severen heeft tevens een poortgebouw, opgericht in de stijl van de Maaslandse Renaissance. Op een sluitsteen in de poort is het jaartal 1647 te lezen. Het gebouw is omstreeks 1700 verhoogd, waarbij ook een kruisvenster in de voorgevel is aangebracht en een koepeldak is geplaatst. In de gevels zitten eenvoudige deuren en vensters met sieromlijstingen. Aan de zuidzijde van het poortgebouw staan twee grote ronde poorten. De hoofdingang ligt aan de noordzijde in een poorthuis met krulgevel. Hierboven zit een trigliefenfries, waarop de topgevel met voluten en pilasters te zien is. Aan het einde van de 20ste eeuw werd de grote monumentale schuur tijdens een restauratie uitgebreid met een kantoor. Door het gebruik van hedendaagse materialen resteert er amper nog een visuele relatie tussen de hoeve en Huis Severen.

Figuur 10: Hoeve Severen in 1962

Kruismolen & Landhuis Kruisdonk met bijgebouwen (Kruisdonk 66; rijksmonumentnrs. 506842-845)

De villa Kruisdonk (Kruisdonk 1) werd in 1880 gebouwd door Louis Regout, de oprichter van de porseleinfabriek MOSA en de glasfabriek STELLA. Hoewel deze villa niet aan de definitie van historisch relict voldoet, is het terrein van belang vanwege de voormalig

aanwezige watermolen de 'Kruismolen'. Het gebied behoorde samen met het landgoed Vaeshartelt tot het bezit van Servaas Mulcken die in 1381 op de Gheley (zijtak van de Geul) de Kruismolen bezat. De Kruismolen kwam later in bezit van de Proosdij van Meerssen tot ze tijdens de Franse overheersing werd geconfisceerd en in 1790 door de her Roemers is opgekocht. Van de molen zelf is weinig bekend.³ De molen is wel zichtbaar op de Tranchotkaart uit 1803-1820 (zie figuur 10).

Aan het eind van de 19^e eeuw werd het gebied aan de bovenloop van de Gheley aangekocht door Louis Regout die ter plaatse van de molen de villa liet bouwen. Het landhuis werd omstreeks 1900 verbouwd en bij die gelegenheid omgedoopt tot Kruisdonk. De villa met bijgebouwen en park zijn een rijksmonument.

Figuur 11: Kruismolen (Tranchotkaart 1803-1820)

Gemeentelijke monumenten:

Ambyerstraat-Noord 74

In de Ambyerstraat-Noord 74 ligt een voormalig woonhuis dat als gemeentelijk monument is bestempeld. Het pand is in mergel opgetrokken, volgens de traditionele stijl, en heeft een gecementeerde zwartgeverfde plint. De donkergroene houten vensters zijn omkaderd door

³ In het boek van Van Bussel (1991) ontbreekt deze molen evenals in de Database van verdwenen molens in Nederland.

een brede, geelgeverfde natuurstenen omlijsting. De voorgevel heeft twee raamassen en rechts daarvan bevindt zich een teruggelegen voordeur. De zuidelijke zijgevel heeft één raamas aan de voorzijde en is deels blind door het naastgelegen, aangebouwde, voormalige gemeentehuis.

Links aan de straatzijde ligt een poortgebouw, en ommuring, uit het begin van de 20ste eeuw. Deze is opgetrokken uit grauwbruine baksteen en donkergroen geschilderd houtwerk. Het gebouw heeft een binnenplaats, aan de achterzijde waarvan een grote schuur staat. Deze is haaks op het hoofdvolume gelegen. De schuur bestaat uit rode baksteen, gemetseld in kruisverband, en vertoont sporen van witte verf.

Binnen het pand bevindt zich een aantal waardevolle elementen, waaronder een 18de eeuwse trap en troggewelven.

Men vermoedt dat het voormalig woonhuis bewoond is geweest door de burgemeester die opdracht gaf voor de bouw van het gemeentehuis. Dit vanwege de samenhang tussen beide complexen.

Figuur 12: pand Ambyerstraat-Noord 74

Woonhuis Longinastraat 133

Het huis in de Longinastraat nummer 133 is een gemeentelijk monument, daterend uit de tweede helft van de 17de eeuw. Het gebouw was oorspronkelijk een schuur, maar is tegenwoordig een woonhuis, met een schuur.

Het pand is geconstrueerd in vakwerkbouw, waarbij de houten constructie is opgevuld met rode baksteen. In de voorgevel zit een voordeur met bovenlicht en een venster met bovenlicht en luiken. De linkerzijgevel heeft een raam en een luifel. Onder de dakrand zit een klein venster; dit is een restant van de vroegere hooizolder.

Figuur 13: woonhuis Longinastraat 133

5.3 Archeologisch kader en vindplaatsen

In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van vindplaatsen binnen het gebied van het bestemmingsplan Ambyerveld zoals aangegeven op de archeologische waarden-, beheers- en sturingskaart. Vindplaatsen worden vermeld met het Archis II waarnemingsnummer (landelijke database) en/of de WOK-code (dossiers bij de taakgroep Cultureel Erfgoed van de gemeente Maastricht).

Prehistorie

Binnen het plangebied Ambyerveld, en in een straal van ongeveer één kilometer daaromheen, zijn meerdere prehistorische vindplaatsen aan te wijzen. Op de meeste hiervan zijn vuurstenen artefacten aangetroffen. Zo zijn op de Meerssenerweg in Mariënwaard [Archis II waarnemingsnummers 409195, 409192] vuurstenen klingen, kernen, afslagen, schrabbers en een bijlfragment gevonden, daterend van het Paleolithicum tot het Neolithicum. Specifiek mesolithische vondsten treffen we bij het Hagerhof [426252], net ten zuiden van het Ambyerveld, en vindplaats Kruisdonk in Mariënwaard [414831]. Het betreft wederom vuurstenen artefacten en afslagen, maar ook natuursteen.

Ook in de Late Bronstijd en Vroege IJzertijd werd het huidige plangebied en zijn omgeving door mensen bewoond. In het Ambyerveld zijn sporen van een urnenveld en handgevormde keramiek [416346] aangetroffen. Verder is in de Cramer van Brienestraat, binnen de bebouwde kom van Amby, een enkele bronstijdscherf [WOK-code 8029] onderin een paalgat aangetroffen. Een overige Bronstijdvondst in het gebied betreft een stenen bijl [418659].

Romeinse tijd

Vondsten uit de Romeinse tijd zijn op meerdere plaatsen in het Ambyerveld en omgeving vertegenwoordigd. Op de locatie Tiendschuur, binnen de bebouwde kom van Amby, zijn restanten van een vermoedelijke Romeinse weg [37614, 37615] aangetroffen. Ook op de Meerssenerweg in Mariënwaard zijn, behalve de al eerder genoemde paleolithische, Brons- en IJzertijdvondsten, Romeinse vondsten [409192, 409195] gedaan. Het betrof hier fragmenten van dakpannen en amforen.

Op de vindplaats Kruisdonk in Mariënwaard lijkt eveneens een zekere continuïteit te hebben bestaan. Hier zijn nederzettingssporen, inclusief wegrestanten en sporen van een begraafplaats [414831], uit de Romeinse tijd aan het licht gekomen.

De meest bijzondere vondst betreft de Keltische muntschat die aangetroffen is nabij de Hagenstraat [onderzoeksmeldingnr. 39441]. Door een amateurdetector werden in 2008 enkele munten aangetroffen, waarna een archeologische opgraving op het terrein volgde. In totaal bestaat de schat uit minimaal 116 zilveren en gouden munten. De munten kunnen gedateerd worden op 54-53 v. Chr, omdat deze munten waarschijnlijk begraven zijn tijdens de Ebuuroonse opstand. Deze vondst bevindt zich dus direct op het snijvlak van de Prehistorie en de Romeinse tijd.

Middeleeuwen

De middeleeuwse vindplaatsen vallen over het algemeen samen met de reeds genoemde vindplaatsen uit de Romeinse tijd. Dit wijst op een mogelijk continue menselijke activiteit in het gebied. Bij de vindplaats Kruisdonk zijn middeleeuwse nederzettingssporen [414831] aangetroffen, maar ook vondsten als een zilveren knoop en een loden imitatiemunt [232165]. Verder werd de vindplaats Meerssenerweg in Mariënwaard onder andere gekenmerkt door middeleeuwse keramiek, van het type Elmpt, Andenne en Brunssum-Schinveld [409195]. Ook in het spoor- en vondstmateriaal van het Hagerhof [426252] werden de Middeleeuwen vertegenwoordigd.

Verder begaf de middeleeuwse mens zich in elk geval op de locatie Holstraat/IJzeren Koele in Meerssen, ten noorden van het plangebied. Hier is een vroegmiddeleeuws grafveld aangetroffen, met (fragmenten van) knikwandpotten, kannen, bekers, ijzeren wapens en bronzen gordel- en riembeslagen [36171]. Bij de zuidwesthoek van het plangebied, op de locatie Hagenstraat in Amby, heeft men tot slot nog vroegmiddeleeuwse spinklosjes [51566] gevonden.

Nieuwe Tijd

De bewoning in Amby en omgeving zet zich in de Nieuwe tijd voort. Op de locaties Kruisdonk [232165, 414831] en Meerssenerweg [409192, 409195] in Mariënwaard trof men verscheidene keramiekfragmenten en andere voorwerpen uit deze periode aan. Zo kwamen bij de Meerssenerweg steengoed, leisteen, roodbakkend geglazuurd aardewerk en

pijpensteeltjes tevoorschijn. Tot slot heeft men ook bij de locatie Hagerhof in Amby [426252] sporen en vondsten uit de Nieuwe tijd aangetroffen.

6 Literatuur

Berendsen, H.J.A. 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen: Van Gorcum en Comp. B.V.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, Toelichting op kaartblad Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Maasterrassen en Hellingklassen. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den, en J.A.M. ten Cate 1987. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Bestemmingsplan Landgoederenzone (2000), gemeente Maastricht. (Toelichting).

Boogard, J. van de, en S. Minis 2001. *Monumentengids Maastricht*. Leiden: Primavera Pers.

Bussel, P.W.E.A. van, 1991. *De molens van Limburg*. Eindhoven.

Damoiseaux, J.H. P. Haberts en T.C. Teunissen van Manen 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Dijk, X.C.C. van, 2007. *Project A2 te Maastricht. Gemeente Maastricht. Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek, karterende fase*. RAAP-RAPPORT 1530.

Geraeds, J.J.G. & A.H. Schutte, 2009. *Archeologisch onderzoek watertransportleiding IJzeren Kuilen-Julianakanaal, gemeenten Maastricht en Meerssen. Archeologische begeleiding, aanleg watertransportleiding Julianakanaal – IJzeren Kuilen, gemeenten Maastricht en Meerssen*. GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 609

Hamers, V. en G. Soeters 2008. *Springlevend Verleden. Beleidsnota Cultureel Erfgoed Maastricht 2007-2012*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Hazen, P.L.M. & H.C.G.M. Vanneste, 2011. *Maastricht A2 Landgoederenzone. Evaluatie- en selectierapport*.

KNA 3.2: College voor de archeologische kwaliteit. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2, mei 2010*.

Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen 1968. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müfflung 1803-1820, kaart 83 Maastricht, schaal 1:25.000*. Bonn: Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen.

Lohof, E., 1999. *Plangebied IJzeren Kuilen. Gemeente Meerssen. Archeologisch bureauonderzoek en veldinspectie*. RAAP-RAPPORT 402.

Mark, R. van der & E. Schorn, 2008. *MAASTRICHT, AMBYERVELD. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*. BAAC rapport A-07.0030.

Meurkens, L., E. Heunks & I.M. van Wijk (red.), 2009. *Bewoning, infrastructuur en begraving van ijzertijd tot middeleeuwen in het toekomstige tracé van de A2 Passage bij Maastricht. Een Inventariserend Veld Onderzoek door middel van proefsleuven*. Archol rapport 120.

Mooren, J.R. & M. van Putten, 2007. *MAASTRICHT-AMBY, HAGERHOF. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*. BAAC rapport A-07.0031.

Peeters, J. (red.). *Beleidskaart Archeologie – Toelichting*. Maastricht, december 2008.

Quadflieg, B.I. en C.A. Visser (red.) 2008. Wetenschappelijk kader voor het archeologische onderzoek in het A2-project, gemeenten Maastricht en Meerssen. *Vestigia-rapport V410*. Amersfoort: Vestigia bv.

Rackham, D. et al., 2011. *Amby. Maastrichts planologisch erfgoedregime*. Res Nova.

Ramakers, E. 2005. *Historische atlas van Maastricht. 2000 jaar aan Maas en Jeker*. Maastricht: SUN/Regionaal Historisch Centrum Limburg.

Roymans, N. & W. Dijkman, 2010. *De Keltische goud- en zilverschat van Amby, gemeente Maastricht*. Utrecht: Uitgeverij Matrijs.

Steur, G.G.L. en W. Heijink (red.) 1991 (4^e Uitgave). *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Algemene begrippen en indelingen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Tebbens, L.A.(red.) & R.J.M. van Genabeek (red.), 2005. *A2 passage Maastricht / Ruimte rond de A2. Inventariserend Archeologisch en Cultuurhistorisch Bureauonderzoek*. BAAC rapport 05.195.

Ubachs, P.J.H. en I.M.H. Evers 2005. *Historische Encyclopedie Maastricht*. Zutphen: Uitgeversmaatschappij Walburg Pers.

Vleeshouwer, J.J. en J.H. Damoiseaux 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 61-62 West en Oost Maastricht-Heerlen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Wijk, I.M. van, 2010. *Archeologie en cultuurhistorie op het Kruispunt Meerssen. Archeologische Beleidsadvieskaart voor de gemeente Meerssen*. Archol rapport 134.

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992 , in: *Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg*

Geraadpleegde websites:

<http://www.parochiewalburga.nl/>

<http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/>

<http://www.molendatabase.org>

7 Lijst van afbeeldingen en foto's

Afbeeldingen en foto's:	Pagina:
<i>Figuur 1: afbakening onderzoeksgebied (paarse cirkel, straal 1000m); het plangebied is gearceerd weergegeven.</i>	
<i>Figuur 2: uitsnede van Geomorfologische kaart van Nederland met Maasterrassen (bron: Berg 1989).</i>	
<i>Figuur 3: uitsnede van de Bodemkaart van Nederland (bron: Damoiseaux et al. 1990).</i>	
<i>Figuur 4: Archeologisch onderzoek in gebied ★ zal gebeuren door de gemeente Maastricht. Op de overige gebieden met zone A hoeft geen aanvullend archeologisch onderzoek plaats te vinden.</i>	
<i>Figuur 5: Kerk van de Heilige Walburga</i>	
<i>Figuur 6: woonhuis Ambyerstraat-Noord 2</i>	
<i>Figuur 7:hoeve Waterrijk</i>	
<i>Figuur 8: "Tiendschuur" de Hagenhof</i>	
<i>Figuur 9:huis Severen</i>	
<i>Figuur 10:Hoeve Severen in 1962</i>	
<i>Figuur 11:Kruismolen (Tranchotkaart 1803-1820)</i>	
<i>Figuur 12: pand Ambyerstraat-Noord 74</i>	
<i>Figuur 13: woonhuis Longinastraat 133</i>	

Bijlage 1

Catalogus van archeologische vindplaatsen

In de catalogus zijn zowel de archeologische vindplaatsen uit het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes) als uit de landelijke database Archis II opgenomen (Archis II waarnemingsnummers). Voor het gebied binnen een straal van 50 meter van archeologische vindplaatsen gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A.

Archeologische vindplaatsen in het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes)

WOK-code:	8029
Dossiernr.:	Geen13
Projectcode:	05.MACV.B
Archis II waarnemingsnr.:	onbekend
Toponiem:	Cramer van Brienestraat
Coördinaten:	179.260/319.340
Jaar melding:	2006
Verwerving:	proefsleuvenonderzoek
Complex:	
Vondsten:	Eén paalgat aangetroffen met onderin bronstijdscherf
Beginndatering:	onzeker Eindddatering: onzeker

WOK-code:	8050
Dossiernr.:	Geen20
Projectcode:	07.MSTA
Archis II waarnemingsnr.:	409195
Toponiem:	Projectbureau A2
Coördinaten:	178.975/320.500
Jaar melding:	2007
Verwerving:	Archeologisch: (veld)kartering
Complex:	Onbekend
Vondsten:	Zie beneden bij waarnemingsnr 409195
Beginndatering:	Paleolithicum Eindddatering: Nieuwe Tijd C

Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II waarnemingsnummers)

.....

Archis II waarnemingsnr.: 36171
Toponiem: Holstraat; IJzeren Koele
Coördinaten: 179.700/ 320.650
Jaar melding: 1953
Verwerving: Archeologisch: Opgraving
Complex: Grafveld, inhumaties
Vondsten: Graf (onderdeel); Keramiek (knikwandpot/biconisch, kan, beker (allen ME vroeg B)); ijzeren wapen; bronzen gordel/riem (onderdeel)
Begindatering: Middeleeuwen vroeg B **Einddatering:** Middeleeuwen vroeg B

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 37614
Toponiem: Tiendschuur
Coördinaten: 179.300 / 319.965
Jaar melding: 1965
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: Weg (onverhard)
Vondsten: kiezellaag, vermoedelijk Romeinse weg (zie ook waarnemingsnr 37615)
Begindatering: Romeinse tijd **Einddatering:** Romeinse tijd

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 37615
Toponiem: Tiendschuur
Coördinaten: 179.300 /319.965
Jaar melding: 1965
Verwerving: archeologisch: inspectie
Complex: onbekend
Vondsten: kiezellaag, natuurlijk sediment (correctie op waarnemingsnr 37614: zogenaamde weg blijkt natuurlijk sediment)
Begindatering: NVT **Einddatering:** NVT

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 51566
Toponiem: Hagenstraat
Coördinaten: 179435 / 319930

Jaar melding: 2001
Verwerving: Archeologisch: (veld)kartering
Complex: Onbekend
Vondsten: Keramiek (spinklos/spinschijf/spinsteen)
Begindatering: Middeleeuwen vroeg **Einddatering:** Middeleeuwen vroeg

Archis II waarnemingsnr.: 232165
Toponiem: Kruisdonk
Coördinaten: 179.040 / 320.520
Jaar melding: 1997
Verwerving: Niet-archeologisch: metaaldetector
Complex: Nederzetting, onbepaald
Vondsten: Brons (versierd beslag, rozet, 2 hangers); Koper (hanger, sierspijker); Zilver (1 knoop laat ME B, 1 knoop NT); Loden imitatiemunt (gebruikt als fibula, ME laat A).
Begindatering: ME vroeg **Einddatering:** Nieuwe tijd

Archis II waarnemingsnr.: 409192
Toponiem: A2-A79
Coördinaten: 179.400/320.400
Jaar melding: 2006
Verwerving: Archeologisch: booronderzoek
Complex:
Vondsten: Vuursteenfragmenten (laat Paleo-Bronstijd); Keramiek (Nieuwe tijd B-C); 3 stenen (laat Paleo-IJzertijd); Verbrand leem (Neolithicum – Nieuwe tijd C); Keramiek (Romeinse tijd)
Begindatering: Laat Paleolithicum **Einddatering:** Nieuwe tijd C

Archis II waarnemingsnr.: 409195
Toponiem: Meersenerweg
Coördinaten: 179.050 / 320.500
Jaar melding: 2007
Verwerving: Archeologisch: (veld)kartering
Complex: Onbekend
Vondsten: Vuursteen (kling, kern, afslag, schrabber, Paleolithicum – IJzertijd); vuurstenen bijfragment (Neolithicum); Keramiek (aardewerk, dakpan, fragment amfoor, Romeinse tijd); Keramiek ME (Elmpt, Andenne, Brunssum-Schinveld); Keramiek NT (tegel, steengoed o.a. Raeren, roodbakkend geglazuurd, pijpensteeltjes en fragmenten kop); Leisteen (fragment van schrijfgrieffel); vuursteen (ketssteen)
Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Nieuwe tijd C

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 414831
Toponiem: Kruisdonk
Coördinaten: 179.068 / 320.502
Jaar melding: 2008
Verwerving: Archeologisch: proefputten/proefsleuven
Complex: huisplaats (IJzertijd); nederzetting (Romeinse tijd); Weg, onverhard (Romeinse tijd) begraafplaats (Romeinse tijd); nederzetting (Middeleeuwen)
Vondsten: o.a. aardwerk (IJzertijd-Nieuwe tijd); vuurstenen artefacten en afslagen (Mesolithicum – Nieuwe tijd C); dierlijk bot (Romeinse tijd - Middeleeuwen); Natuursteen: maalsteen, bouwmateriaal; slijpsteen (Mesolithicum – Nieuwe tijd C); menselijk bot (crematieresten, Romeinse tijd); glas (Romeinse tijd - Nieuwe tijd); Koper: munt, ring, fibula (Romeinse tijd); IJzer (bijl, spijker, mes Romeinse tijd); Weg (onverhard, Romeinse tijd)
Begindatering: Mesolithicum **Einddatering:** Nieuwe tijd

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 416346
Toponiem: Ambyerveld
Coördinaten: 179.636 / 320.130
Jaar melding: 2007
Verwerving: Archeologisch: proefputten/proefsleuven
Complex: nederzettingssporen; urnenveld
Vondsten: Crematiegraven; keramiek (handgevormd aardewerk)
Begindatering: Late Bronstijd **Einddatering:** Vroege IJzertijd

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 426252
Toponiem: Hagerhof
Coördinaten: 179.720 / 319707
Jaar melding: 2007
Verwerving: Archeologisch: proefputten/proefsleuven
Complex: Onbekend
Vondsten: karrespoor; houtskool; paalgat/paalkuil (Mesolithicum – Nieuwe tijd C)
Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Nieuwe tijd C

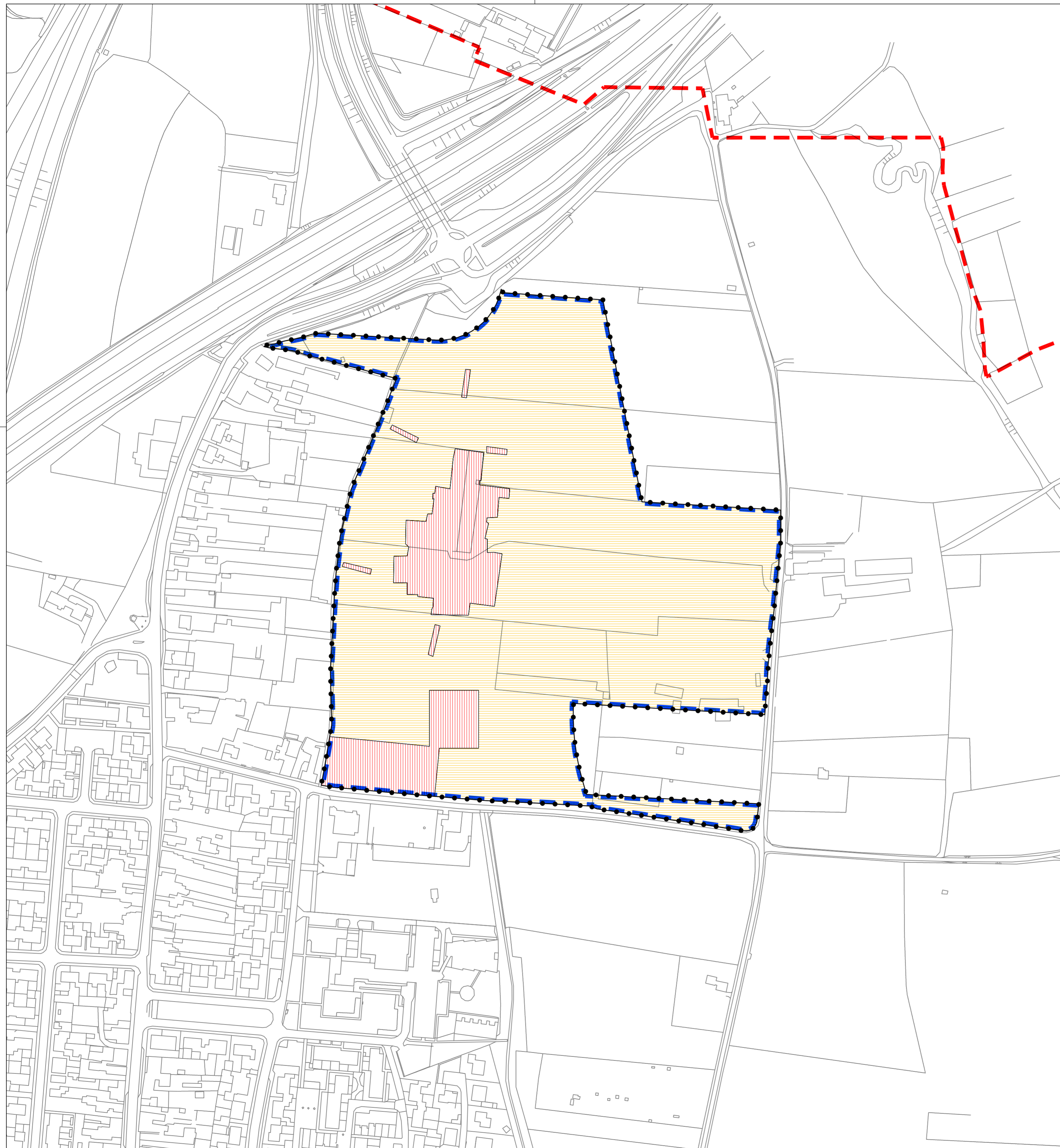
.....
Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II overige nummers)

.....
.....
Archis II vondstmelding: 418659
Toponiem:
Coördinaten: 179.279/ 320.515
Jaar melding: 2010
Verwerving: Archeologisch: Opgraving
Complex: Nederzetting onbepaald
Vondsten: weg onverhard (Romeinse tijd); huisplattegrond (IJzertijd);
stenen bijl (Bronstijd)
Begindatering: Bronstijd **Einddatering:** Romeinse Tijd

.....
.....
Archis II onderzoeksmelding:39441
Toponiem: Amby
Coördinaten: 179.904/ 319.597
Jaar melding: 2008
Verwerving: Archeologisch: Opgraving
Complex: Muntschat
Vondsten: Keltische munten
Begindatering: IJzertijd **Einddatering:** Romeinse tijd

Bijlage 2

Archeologische waardenkaart

GRENS PLANGEBIED

WAARDE - MAASTRICHTS ERFGOED

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE A

ARCHEOLOGISCHE VINDPLAATSEN + 50MTR ZONE

AMK- TERREIN VAN ARCHEOLOGISCHE WAARDE EN HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE

VERMOEDELIJK TRACÉ ROMEINSE WEG + HISTORISCHE RELICTEN + 50MTR ZONE

SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE B

HISTORISCHE DORPSKERN

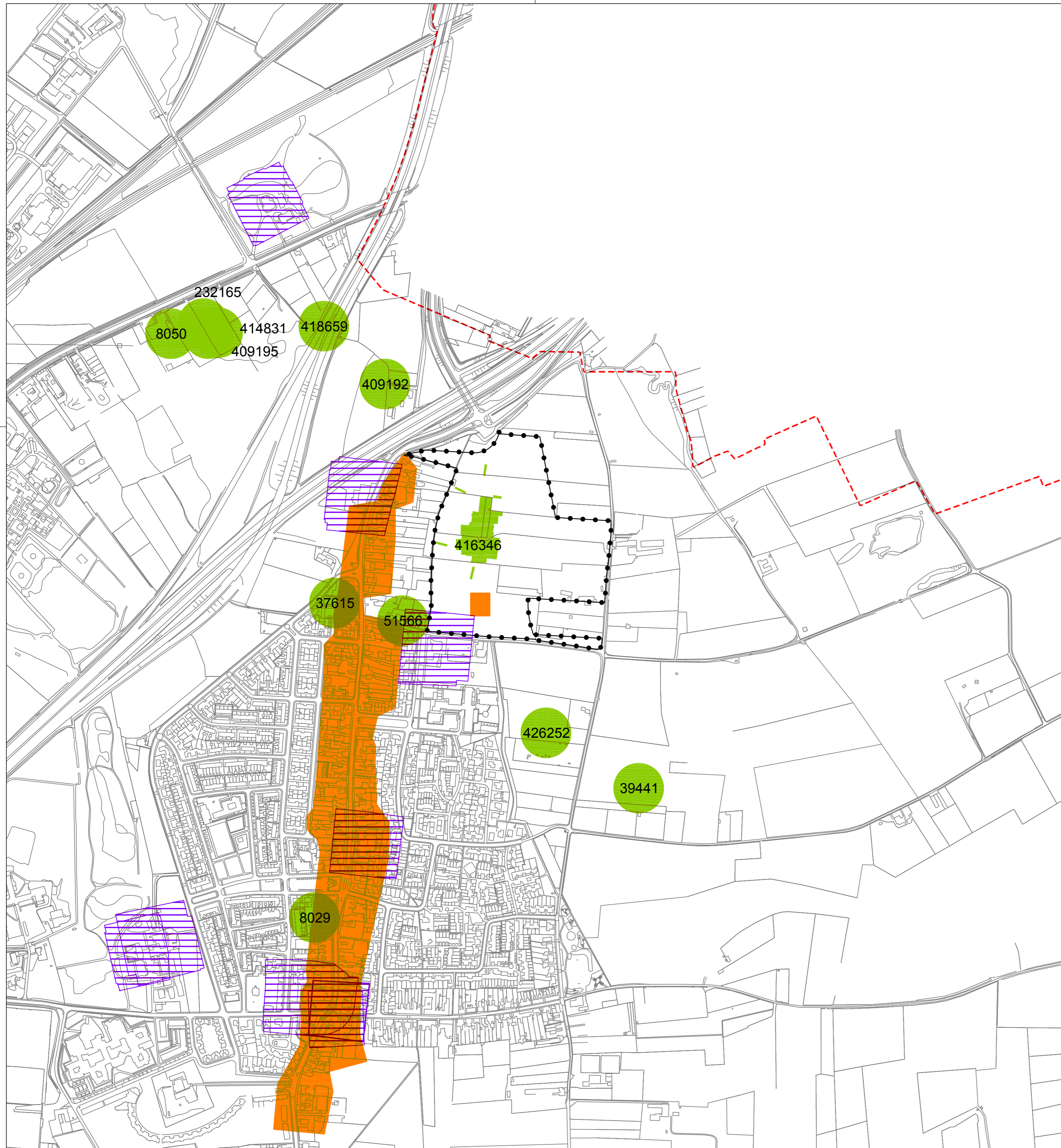
SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE C

BUITENGEBIED

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***

	Archeologische Beheer en sturingskaart		par.	datum
	Ambyerveld			feb. 2012
				mrt. 2012
sector Ruimte	team Ontwerp	schaal 1:2000	IMRO-idn	

LEGENDA

- GRENS PLangebied
- GEMEENTE C.Q. RIJKSGRENS
- TOPOGRAFIE
- HISTORISCHE RELICTEN (VAN VÓÓR 1830)
- AMK TERREINEN**
- TERREIN VAN HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE (INCL. OUDE KERNEN)
- ARCHEOLOGISCHE WAARNEMINGEN (50MTR. ZONE)**
- 5116
31519 ARCHIS II WAARNEMINGSNUMMERS OF 4-CIJFERIGE WOK-CODE

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***

 Gemeente Maastricht	Archeologische Waardenkaart		par.	datum
	Ambyerveld			feb. 2012
				mrt. 2012
sector Ruimte	team Ontwerp	schaal 1:5000	IMRO-idx	